

EKO KROG društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo, Ravenska vas 3, 1410 Zagorje ob Savi
davčna številka: 98997661, matična št.: 1050907, št. poslov. računa: 0233 8025 4927 830
tel. +386 31 665 779 ali +386 41 657 203, e-mail: eko.krog@gmail.com, spleť: www.ekokrog.org

Št. dokumenta: D-15/15

Zagorje ob Savi, 9. 10. 2015

Ministrstvo za okolje in prostor

Dunajska 47
1000 Ljubljana

gp.mop@gov.si

ZADEVA: Pripombe Eko kroga na predlog sprememb Zakona o varstvu okolja, št. zadeve: 007-296/2015 z dne 25. 9. 2015

Eko krog tem spremembam nasprotuje! Za lažje razumevanje bo učinek predstavljen na primeru, ki ga Eko krog najbolj razume, to je na primeru Lafarge Cement Trbovlje (v nadaljevanju LC).

Pripombe na 10. člen

10. člen sprememb; ZVO-1 74. člen možnost manj strogih mejnih vrednoti emisij, kot so vsebovane v zaključkih BAT:

Upamo, da narobe razumemo besedilo predlaganih sprememb, ker tako, kot je zdaj zapisano, se bere nekako tako, da se lahko manj stroga mejna vrednost emisij določi zaradi geografskega položaja (ali to pomeni zaprto dolino kakršne so v Zasavju), tehničnih značilnosti (ali to pomeni stara naprava, kar je LC). Ureditev nižanja zahtev z ozirom na lego tovarne (npr. v neprevetreni dolini) ali njene tehnične značilnosti (beri: zastarelo tehnologijo) ali tako imenovanimi »nesorazmerno visokimi stroški« bi v praksi omogočilo pridobitev okoljevarstvenih dovoljenj (OVD) še tako problematičnim dejavnostim.

Ni jasno za katere stroške gre, pri čemer je nedopustno, da MOP skrbijo stroški industrije. MOP bi moralo zastopati interese prebivalcev, torej državljanov in ekosistemov oz. narave. Če se že govori o stroških, je potrebno jasno opredeliti, da gre za zunanje stroške (t.i. eksternalije), ki jih nosi družba kot posledica vpliva industrije preko npr. vpliva izpustov na zdravje ljudi in na naravo.

Nejasna so tudi merila, po katerih bo ministrstvo odločalo, kdaj naprava povzroča »znatno onesnaženje okolja« in ali bo v tej oceni zajet tudi vpliv na zdravje ljudi kot eden od zunanjih stroškov. Poleg tega je vprašanje kako bo sodna praksa razlagala pojem *znatnega onesnaženja okolja*, saj gre za vpeljevanje novega pravnega termina, ki pa je po svoji vsebini strokovni pojem.

Torej koliko je tisti presežek, ki bo pomenil odmik. S tako nedefiniranimi pravnimi izrazi, ki so po svoji vsebini tehnično strokovni, se **veča** pravna nepredvidljivost in možnost arbitrarnega ravnanja.

Določanje mejnih vrednosti na podlagi ravni emisij iz zaključkov o BAT ali na podlagi predpisov iz 17. člena tega zakona (predlog sprememb 10. člen; ZVO-1 74. člen): Po predlaganih spremembah se »Mejne vrednosti emisij iz 3. točke prejšnjega odstavka določijo na podlagi ravni emisij iz zaključkov o BAT ali na podlagi predpisov iz 17. člena tega zakona, tako da se dosežena **raven varstva okolja ne poslabša**, pogoji in ukrepi iz 4. točke prejšnjega odstavka pa na podlagi predpisov iz 17., 19. in 20. člena tega zakona ali zaključkov o BAT, tako da se dosežena raven varstva okolja ne poslabša, pri čemer se upoštevajo tudi tehnične značilnosti naprave, možnost prehajanja emisij iz enega dela okolja v drugega, ne da bi bila zahtevana uporaba določene tehnike ali tehnologije«.

Celoten stavek je nejasen in se mnogo preveč sklicuje na zaključke BAT. Nenazadnje govorimo o Zakonu o varstvu okolja in ne o navodilu za uporabo okolja. Predlog ne zapiše, kaj naj bi pravzaprav bila tako imenovana »dosežena raven varstva okolja«, ki da se ne sme poslabšati. Takšen zapis lahko pomeni tudi, da se na območjih, za katera je splošno znano, da so močno obremenjena, kot je Zasavje (morda to pomeni, da je dosežena raven varstva okolja nizka?), dovoli vnos vsakršnih tehnologij, ker se raven varstva okolja s tem ne bo poslabšala? Ponovno je opazen poudarek na tehničnih značilnosti naprave in zanemarjanje obstoječih okoljskih in zdravstvenih kazalnikov stanja okolja kot omejitvenih faktorjev pri vnosu dodatnih virov onesnaženja.

Glede poudarka na uporabi zaključkov BAT: BAT večinoma pripravlja tehnična stroka in govori večinoma o procesih znotraj posamezne dejavnosti, tudi tistih seveda, ki lahko zmanjšajo emisije v okolje,... ni nobenega poudarka na vplivih posameznih emisij (ali njihovih kombinacij) na zdravje ljudi ali na okolje kot celoto in umeščanje naprave glede na lokalne geografske in meteorološke značilnosti. Samo upoštevanje zaključkov BAT še ne zagotavlja varnosti okolja in ljudi pred prekomernim onesnaženjem. Upoštevanje zaključkov BAT pove samo ali so pričakovane emisije neke naprave v okolje primerljive z emisijami ostalih istovrstnih naprav, s kakšnimi postopki in izboljšavami, bi omenjene emisije lahko zmanjšali in kje je spodnja dosegljiva meja emisij ob današnjem tehnološkem stanju. Je torej tehnični list, ki upravnemu organu pove, za kakšno dejavnost gre in kakšne/kolikšne emisije lahko pričakuje. Glede na to, da ima vlada pristojnost, da v predpisih iz 17., 19. in 20. člena določi tudi podrobnejša merila za njihovo uporabo, predlagamo, da se že v ZVO določi, da so v teh merilih predpisane tudi zdravstvene in okoljske ocene upoštevajoč širšo lokacijo novega vira emisij.

V praksi LC bi takšna predlagana sprememba pomenila, da je v bivši cementarni (na lokaciji sedanjega distribucijskega centra), ki je imela dokazano emisije v času obratovanja krepko nad BAT in zakonskimi privzetimi vrednostmi, mogoče obuditi proizvodnjo, če lastniki kapitala ocenijo s kakšnimi emisijami bi bila cementarna sposobna znova obratovati, ne da bi nujno potrebne investicije v varstvo okolja predstavljale prevelike dodatne stroške za delničarje oz. t.i. nesorazmerno visoke stroške. Takšno oceno mejnih emisij bi potem LC predlagala upravnim organom, ti pa bi imeli na podlagi novo predlaganih sprememb zakonsko podlago, da mejne vrednosti prilagodijo zmožnostim (predlogom) kapitala. Podoben primer smo v Zasavju že imeli (20× višje meje za TOC), le da smo tedaj nanj lahko opozorili kot na nezakonitega. Po predlaganih spremembah pa bi bil povsem zakonsko izvedljiv, kar pa ne pomeni, da je v skladu s prevzetimi EU direktivami in samo ustavno pravico, do zdravega življenjskega okolja. Predlagane spremembe se kažejo s takšno pravno nomotehniko kot najmanj ustavno sporne, če ne že protiustavne.

Pripombe na 7., 12. in 14. člen

Zaradi ukinitve časovno omejene veljavnosti okoljevarstvenih dovoljenj (predlog sprememb 7., 12. in 14. člen; ZVO-1 69., 82. in 86. člen) se upravljavcem zmanjšuje interese za vsakršne okoljske izboljšave. Zdi se, da predlog tega, da bi okoljevarstvena dovoljenja postala trajen dokument, pripravljavec zastavlja kot posmeh prizadevanjem civilne družbe. Želimo opozoriti, da je takšen predlog v prvi vrsti norčevanje iz vloge in funkcije države. Sklicevanje na skrbnost in pozornost MOP in inšpekcijskega nadzora je tukaj neprimerno, saj smo tovrstno skrb in pozornost Zasavčani v teh letih dodobra spoznali. Nazadnje septembra letos, ko je pristojni inšpektor nadzor nad izpustom klora iz TKI opravil kar po telefonu. Da ne omenjamo vloženih kazenskih ovadb zaradi nevestnega (oz. zaradi evidentnega **nedela**) inšpekcijskih služb oz. inšpektorjev, ki tudi po ugotovljenem dejanskem stanju **niso** sprožile inšpekcijskih postopkov temveč so dejansko stanje zgolj evidentirale. Da ne omenjamo tega, da so se inšpektorji v postopku celo menjali – tisti, ki so delali po vsebini s tistimi, ki **niso** delali.

Od vsega začetka postopka za izdajo OVD za LC je okoljsko ministrstvo vedelo za vse anomalije in uzakonjen »okoljski kriminal«, vendar se je (kljub poznavanju zasavskega stanja okolja in emisij iz vseh virov) vztrajno izogibalo obravnavi vsote rakotvornih snovi, zamižalo pri 20× višjih dovoljenih emisijah TOC in se izgovarjalo, da izvira iz same surovine (čeprav smo dokazali, da je bil izračun napačen in da TOC vpliva na zdravje ne glede na njegov izvor), spregledali območje Nature 2000 (čeprav so ga sami določili), tiho pokimali pri predlogu, da se emisijske meritve opravljajo po novem vsaka tri leta, da se TOC sploh ne meri več, zamižali pri dejstvih, da se je modeliralo z neprimernimi modeli in nekalibriranimi podatki, sprejeli vplivno območje LC določeno po parcelni meji tovarniškega dvorišča, ... Enormne emisije težkih kovin so opazili šele na opozorila Eko kroga, namesto ukrepov je sledilo naročilo novih meritev, ki so, seveda napovedane in plačane s strani upravljavca, pokazale primerno stanje.

Po desetletjih doživljanja tovrstne »učinkovitosti in skrbnosti« MOP, ki se je običajno zganilo šele ob sodbah sodišč ali opozorilih EU, ne moremo biti pomirjeni ob zagotovilu pripravjalca, da bo MOP bedelo nad izvajanjem OVD.

Dvomimo tudi v učinkovitost inšpekcijskega nadzora. Ta v petih letih najhujših emisij, izpadov filtrov, fotografij in meritev preseganj dovoljenih MEV, skorajda ni opazil nepravilnosti v delovanju LC. Ko je Eko krog opozoril na črne gradnje, so jih preprosto legalizirali. Celo po dobljeni tožbi inšpektorica LC ni ustavila, ampak je izjavila, da bo inšpektorat razmislil. Ni inšpektorat tukaj zato, da presodi ali bo sodbo spoštoval ali ne. Kar je njihova pristojnost je, da spoštujejo zakone in sodišče. V normalnih pravnih državah, bi to pomenilo takojšnji suspenz delovnega razmerja, vloženo kazensko ovadbo s strani državnih organov, verjetno pa bi moral odstopiti tudi predstojnik organa (kaj od tega v desetletjih se je zgodilo na enem evidentnem primeru pa lahko sami ugotavljate - nič!). Nazadnje je LC deloval brez veljavnega OVD praktično več kot mesec dni, pa jih inšpektorat ni ustavil. Še več. Inšpektorica s svojo ekipo se je sestala z vodstvom LC in njihovimi odvetniki, kjer so skupaj iskali možnosti. Nesprejemljiva situacija - inšpektorica se je dala podučiti odvetnikom LC o tem, kaj je pravno mogoče.

Nemogoče je zgolj to, da bi ljudje zaupali v učinkovitost tovrstnih inšpekcij.

Po izkušnjah iz primera LC so bila vsa okoljevarstvena dovoljenja (OVD), do sedaj izdana za LC, legalizacija okoljskega kriminala. Če ne bi bilo angažmaja nevladnih organizacij in posameznikov, bi lahko takšno OVD bilo še vedno veljavno, tovarna bi obratovala po njem brez časovne omejitve brez upanja na izboljšanje stanja okolja.

Kar je nemoralno tudi z vidika prihodnjih generacij, saj se jim krati možnosti odločanja oz. se takšna odločitev zacementira v sedanjosti. Izgovor, da gre za odpravljanje administrativnih ovir, je smešen za predstavnike države, ki naj bi vendarle varovala okolje in državljane ravno s tem, da administrativno postavlja ovire kapitalu in drugim samovoljnim interesnim skupinam ter s tem usmerja investicije in posege v smer, ki okolja ne uničujejo, zdravja ne prizadenejo pa vendar omogočajo delovanje trajnostno naravnane gospodarstva. Ni vloga države da odpravlja administrativne ovire, ampak da postavlja smiselne ovire, ki jih je na pozive Evropske unije končno uvedla na področju varstva okolja. Predlog zakona razumemo kot ukinjanje administrativnih ovir z namenom uklonjenja pred kapitalom, ter odpravljanje ter nižanje pravnih norm z namenom, da se državljanom onemogoča sodelovanje pri aktivnem odločanju okolju v kakršnem živimo.

Primer iz prakse je, da je do danes celoten postopek izdaje OVD za LC tekel brez javne razgrnitve. Država torej ni odpravila administrativnih ovir, ki jih vsa ta leta za sodelovanje v upravnih postopkih doživljajo posamezniki in civilna družba, ampak zgolj ovire, ki jih je kot takšne dojemal kapital.

Še en primer je, da je ARSO zavrnila vstop društev v javnem interesu PIC in Focus v postopek izdaje OVD za LC. Omenjeni stranki sta si morali vstop v postopek izboriti šele s tožbo na upravnem sodišču, kar predstavlja dodatno administrativno oviro za civilno družbo!

Objava, da naša država »odpravlja administrativne ovire« se bere kot vabilo vsakovrstni umazani industriji, naj pridejo v Slovenijo in delajo po svoje, kajti državljani in njihove pravice jim ne bodo več postavljali ovir. Industrija, ki bo enkrat imela v rokah trajen dokument imenovan OVD, ne bo nikoli več vstopala v upravni postopek, prav tako, pa možnost vstopa v upravni postopek izdaje OVD ne bo imel nihče od njenih sedanjih ali bodočih sosedov (prebivalcev). Ker takšnega postopka namreč nikoli več ne bo. Po izdaji OVD se bo namreč o vseh zadevah odločalo brez javnosti, brez okoliških prebivalcev in brez civilne družbe, vsakršne spremembe bodo zgolj stvar dogovora med ministrstvom, inšpektoratom in upravljavcem oz. lastnikom. Ne odpravljajo se administrativne ovire, temveč uzakonja dogovorna ekonomija!

Ali to pomeni tudi, da vsa doslej izdana OVD postanejo časovno neomejena? In da ne bo več novih postopkov v katerih bi lahko okoličani sodelovali in da naj bi mi vsi skupaj, varovanje svojega zdravja na milost in nemilost zaupali MOP in inšpektoratu? Kaj bi v takem primeru danes doživljali Zasavčani, si ne upamo niti pomisliti! Morda bo treba v najslabšem primeru za onesnaževalce čakati, da se na ustreznem položaju izdajalca OVD znajde kak sorodnik ali prijatelj ali politično pravilno usmerjena oseba - že kdaj v prihodnosti - nakar bo OVD trajno zapisano v beton?

Okoljevarstveno dovoljenje ne več pred izdajo gradbenega dovoljenja temveč pred zagonom obratovanja (predlog sprememb 7., 12. in 14. člen; ZVO-1 69., 82. in 86. člen):

Nedopustno je, da se OVD smatra kot gola formalnost, ki jo dobi vsakdo, ki ima gradbeno dovoljenje, ali pa - po izkušnjah -, legalizira črno gradnjo. Legalizacija bo tako le še vprašanje časa in pritiska. OVD določi pogoje pod katerimi bo tovarna obratovala in s tem profitabilnost, torej je nelogično, neracionalno in nepravilno, da najprej narediš investicijo ne vedoč pod kakšnimi pogoji in če sploh lahko boš obratoval. V praksi bo to pomenilo medijski pritisk na odločevalce na ARSO in MOP, saj bo lastnik poziral s ključem pred kamerami in zatrjeval da mu do nekaj delovnih mest manjka samo še »administrativna ovira« imenovana OVD.

Torej je prvenstvena skladnost predvidene gradnje s prostorskimi akti, medtem ko skladnost obratovanja s siceršnjim stanjem okolja na določenem območju pripravljavec prepoznava kot nepomembno. Praktično neverjetno je, da bi že zgrajenemu objektu zavrnilo obratovanje, glede na predlagano spremembo 74. člena ZVO, tega tudi ne bo treba. Da ne omenjamo tega, da se bo lahko

povečal pritisk na državo preko sodnih postopkov in odškodninskih tožb z logiko, »država mi je izdala gradbeno dovoljenje, postavil sem objekt, sedaj pa v njem ne smem delati, ker mi ne izda OVD, slednje pa pomeni odškodnisko odgovornost države«. Navedeno pomeni najmanj nedopustno ter protipravno ravnanje predlagalcev sprememb zakona, saj se ni razmislilo o morebitnih posledicah, četudi bi sistem izdaje OVD deloval. Država bi torej preko nekega upravnega postopka dovolila izgradnjo objekta, nato pa bi lahko nastopila situacija, ko investitor ne bi mogel začeti delati. Torej se postavlja vprašanje odgovornosti države, ki bo v postopku izdaje gradbenega dovoljenja že morala sama imeti v mislih, da bo morala izdati OVD, saj se drugače postavlja pod vprašanje tudi izdaja gradbenega dovoljenja.

Pripombe na 18a. člen

Izključitev nevarne snovi (predlog sprememb 18.a člen): vlada ima možnost, da na podlagi ustreznih dokazil in informacij Evropski komisiji predlaga, naj se določena nevarna snov izvzame iz seznama nevarnih snovi, ki je podlaga za uvrstitev nekega »*območja v obrat manjšega oz. večjega tveganja*« (je prepisano iz obrazložitve, verjetno mislijo: »ki je podlaga za uvrstitev nekega obrata v območje manjšega ali večjega tveganja«). Postavlja se vprašanje, ali bi lahko do tovrstnih predlogov prišlo tudi zato, da bi se spremenila razvrstitev obratov in kaj točno naj bi pomenil izraz »*razumno predvidljivih običajnih ali izrednih razmerah*«, na podlagi katerega se bo odločalo, ali obrat »*pomeni zdravstveno, fizikalno ali okoljsko nevarnost*«.

Kako si uvajanje tega principa predstavlja država je razvidno iz administrativne izločitve benzena iz 1. rakotvorne skupine v 3., kar je »odpravljena administrativna ovira« zdravniške stroke, saj WHO klasificira benzen v 1. nevarnostno skupino. Za povečano incidenco levkemije na nekem območju, državi ni več mar, važno je, da je bila »odpravljena administrativna ovira« za emisije kancerogenega benzena.

Pripombe na 25. člen

Ostaja težak dostop do nekaterih podatkov o emisijah (predlog sprememb 25. člen; ZVO-1 110. člen): Spremembe urejajo določbo, po kateri okoljskega podatka, ki je bil pridobljen na prostovoljni osnovi in brez pravne obveznosti, ni bilo mogoče posredovati javnosti brez soglasja osebe, ki je ta podatek dala. Toda to še vedno ne bo veljalo v primeru, če bodo na ta način pridobljeni podatki o emisijah. Takšna ureditev je nespremljiva, saj so ravno podatki emisijah večinoma ključni za določitev prispevka posameznih onesnaževalcev.

Pripombe na 9. člen

Omejen vstop v postopek za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja (predlog sprememb 9. člen; ZVO-1 73. člen): Pravni interes, da zaradi varstva svojih pravic vstopita v postopek za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja zakona ima še vedno le oseba, ki na območju, opredeljenem v elaboratu o vplivnem območju naprave iz drugega odstavka 70. člena tega zakona, stalno prebiva ali je lastnik ali drug posestnik nepremičnine, in nevladna organizacija iz prvega odstavka 153. člena tega zakona. Glede na to, da elaborati vplivna območja naprav zmanjšujejo na minimum, je s takšno dikcijo vstop posameznikov v postopek močno otežen (če ne *de facto* kar onemogočen), kar predstavlja dodatno »administrativno oviro« za državljanke.

Primer: LC je naročil in plačal določitev vplivnega območja točno na mejo svoje parcele okrog ograje tovarne z natančnim izločanjem vseh morebitnih strank v postopku (elaborat EIMV, 2012).

Pripombe na 34. člen

Inšpekcijski nadzor nad hudimi primeri neskladnosti (predlog sprememb 34.člen, ZVO-1 156.b člen): Predvideno je, da »(9) Če je bil med inšpekcijskim pregledom ugotovljen hud primer neskladnosti s predpisi, ki urejajo varstvo okolja, mora inšpekcija v šestih mesecih izvesti dodaten inšpekcijski pregled.« Predlaganih 6 mesecev je predolgo obdobje in nima nobene zveze z učinkovitostjo dela državnih organov, prej obratno. Prav tako je popolni *lex imperfecta*, saj ne določa nobenih sankcij za delo oz. nedelo inšpekcijskih služb. V tem kontekstu se kaže tudi razmislek po povečanju odgovornosti inšpekcijskih služb v smislu upravnih inšpekcijskih postopkov zoper inšpektorje, kot tudi povečanje kazenske odgovornosti uradnih inšpekcijskih organov v kontekstu KZ-1.

Zaključne opazke

Po tem, ko sta Eko krog in druga civilna družba na vse možne načine opozarjala na osnutek in skušala preprečiti pozneje sramotno spremenjeni ZVO-1F (Uradni list RS, št. 92/2013 z dne 8. 11. 2013), napisan izključno za potrebe izdaje OVD Lafarge Cementu, ga je bila Republika Slovenija prisiljena razveljaviti šele na pozive in pritiske z grožnjo tožbe s strani EU, s spremembo ZVO-1G (Uradni list RS, št. 56/15 z dne 29. 7. 2015).

Državo pozivamo, da te napake ne ponovi in ne piše zakonov, ki so v sramoto njej in v škodo državljanom in okolju!

Z željo po konstruktivnem sodelovanju vas lepo pozdravljamo.

Uroš Macerl,
predsednik društva Eko krog